

תלוי בעצמו **הא בהא תליא ותרתיה דתרתיה** - המידות לחקר ההלכה (ב-ב) האריך בסוגיית חליות שתלויות בעצמן, והם שני סוגי מקרים: שהחלות נגרמת ע"י עצמה ("הא בהא תליא"), ושהחלות פוקעת ע"י עצמה ("תרתיה דתרתיה"), ונביא לכך דוגמאות להסבר: (א) הא בהא תליא - המקדש אשה על מנת שהיא צדיקה (שלא תעבור עבירה בחצי שנה הקרובה), נדרה שלא לאכול בשר, הפר לה, ואכלה: אם נאמר שמקודשת - א"כ הוא בעלה והפרתו מועילה, וא"כ לא עברה עבירה באכילתה והיא צדיקה, ומקודשת. אך מאידך גיסא אפשר לומר שאינה מקודשת, וא"כ אינו בעלה והפרתו לא מועילה, וא"כ עברה עבירה ואינה צדיקה, ואינה מקודשת (דוגמא נוספת: גוי שמל את עצמו לשם גירות - אם נאמר שהוא גר, א"כ מילתו כשרה והוא גר. אך מאידך אם נאמר שאינו גר, א"כ מילתו פסולה ואינו גר (מנחת חינוך ב-ג [נד] ד"ה ונראה))¹.

(ב) תרתיה דתרתיה (נקרא גם לגלל החוזר (חידושי ר' שמואל נדרים ו-ה ד"ה ומהגר"ש)) - אותו המקרה, אך בעניין גירושין: גירשה על מנת שהיא צדיקה, נדרה, הפר לה ואכלה: אם נאמר שמגורשת, א"כ הפרתו לא מועילה, אינה צדיקה, וא"כ אינה מגורשת. אך אם אינה מגורשת, א"כ הפרתו מועילה, וא"כ היא צדיקה, ומגורשת (דוגמא נוספת: עדים שהעידו על קידוש החודש, ובאו עדים והזימום, אך המזימים נעשו גדולים בדיוק בראש החודש הזה - אם נאמר שהחודש מקודש, א"כ המזימים גדולים והזימום והחודש אינו מקודש. אך מאידך אם נאמר שאינו מחודש, א"כ המזימים קטנים ולא הזימום והחודש כן מקודש (מנחת חינוך ד-ג [טו] ד"ה עוד אני מסתפק))².

לגבי שני סוגי המקרים הללו מסקנת המידות לחקר ההלכה (שם) שהמעשה לא קיים, כיוון שכל סיבה צריכה להיות מושלמת ולא קשורה למסובב שלה (והאריך שם עוד בדוגמאות רבות מחליות שונות, וכן דנו בזה גם המנחת חינוך ד-ג [נד] ד"ה ונסתפקתי, הגר"ש שקאפ קידושין כא ד"ה ונאמרו, חידושי ר' שמואל נדרים ו-ה ד"ה ומהגר"ש, והקובץ שיעורים בבא בתרא תקעט).

כל החליות מתחלקות לכח האדם וכח המעשה, ע"ע חליות מכח האדם וחליות מכח המעשה. פרטי הדין

ערכים קרובים: באין כאחת, דינים התלויים בזמן, דעת, חליות מכח האדם וחליות מכח המעשה, כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, למפרע, מילי לא מימסרן לשליח, ממון ואיסור, שליחות, תנאי, (ובפרטי כל אחת מהחליות - כגון קניינים, קידושין, נדר, לשמה - הארכנו בערכים נפרדים).

¹ וכן דנו לגבי אין שליח לדבר עבירה, במקרה שאם אין שליחות יש עבירה ואם יש שליחות אין עבירה. הובא בערך אין שליח לדבר עבירה בסעיף "פרטי הדין" ד"ה במקרה.

² ע"פ דין "תרתיה דתרתיה" ביאר הגר"א וסרמן את דין מתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון, הובא בערך מתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון, בסעיף "מקור וטעם" ד"ה בטעמו אות ב. והעילוי ממיצי"ט ביאר באופן דומה מדוע מיגו להוציא לא אמרין, הובא בערך מיגו להוציא לא אמרין בסעיף "מקור וטעם" ד"ה בטעם. ומעין זה דנו לגבי אין עד נעשה דיין, שהוא תרתיה דתרתיה, שאם העדים זוממים ממילא הדיינים פסולים ואם כן אינם עדים זוממים, הובא בערך אין עד נעשה דיין בסעיף "מקור וטעם" ד"ה מקורו אות ב.